

LIETUVOS RESPUBLIKOS VANDENS ĮSTATYMAS

1997 m. spalio 21 d. Nr. VIII-474
Vilnius

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šis įstatymas reguliuoja Lietuvos Respublikos vidaus vandens telkinių nuosavybės formas, juose esančių vandens išteklių valdymą, naudojimą, apsaugą, vandens telkinių savininkų ir vandens naudotojų santykius, juridinių bei fizinių asmenų, naudojančių vandens išteklius bei telkinius, teises ir pareigas.

2. Vandens išteklių naudojimo santykiai reguliuojami atsižvelgiant į tai, kad būtų sudarytos sąlygos gyventojų ir ūkio poreikiams tenkinti, paviršinio ir požeminio vandens ištekliams racionaliai naudoti ir jų būklei gerinti, apsaugoti vandens išteklius nuo teršimo, taip pat apsaugoti vandens telkinių savininkų ir vandens išteklių naudotojų teises.

2 straipsnis. Įstatymo taikymas

1. Įstatymas taikomas visiems Lietuvos Respublikos vidaus vandens telkiniams bei ištekliams, neatsižvelgiant į jų paskirtį ir nuosavybės formas.

2. Juridinių ir fizinių asmenų, besiverčiančių veikla, tiesiogiai ar netiesiogiai veikiančia jūros aplinką ir jos gamtos išteklius, teises ir pareigas nustato Jūros aplinkos apsaugos įstatymas.

3. Geoterminio, sūrinių ir mineralizuoto vandens naudojimą nustato Žemės gelmių įstatymas.

3 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Gamtosauginis vandens debitas** – skaičiuojamasis minimalus upės vandens debitas, kuris reikalingas, kad būtų užtikrinamos minimalios ekosistemos gyvavimo sąlygos.

2. **Geriamasis vanduo** – gėlas vanduo, kuris, išgautas iš gamtinių (natūralių) šaltinių arba paruoštas, atitinka Lietuvos Respublikos geriamojo vandens standartą.

3. **Hydrografinis tinklas** – natūralių bei sureguliuotų upių, kanalų, ežerų, tvenkinių, kūdrų ir kitų paviršinio vandens telkinių visuma.

4. **Hidrotechnikos statiniai** – statiniai ir įrenginiai vandens ištekliams naudoti ir aplinkai nuo žalingo vandens poveikio saugoti. Tai užtvankos, krantinės, pralaidos, hidroelektrinės, laivybos statiniai ir pan.

5. **Kanalizacija** – nuotekų surinkimo, išleidimo inžinerinių įrenginių sistema.

6. **Mineralinis vanduo** – vanduo, turintis įvairesnių mineralinių medžiagų negu įprastas geriamasis vanduo ir(arba) pasižymintis tam tikru fiziologiniu poveikiu.

7. **Nuotekos** – žmogaus buityje, ūkinėje ir gamybinėje veikloje susidariusios skystos atliekos, taip pat kanalizacijos tinklų surenkamas paviršinis (lietaus) vanduo.

8. **Nuotekų užterštumo normos** – valstybės institucijos patvirtintos leistinos teršalų, išleidžiamų su nuotekomis į gamtinę aplinką, koncentracijos.

9. **Nuotekų valymo įrenginiai** – inžinerinių įrenginių kompleksas nuotekoms valyti.

10. **Pasienio vandens telkiniai** – paviršinio ir požeminio vandens telkiniai, kurie ribojasi su valstybės siena, kerta ją arba yra dviejų ir daugiau valstybių teritorijoje.

11. **Paviršinio vandens ištekliai** – paviršinio vandens telkiniuose esantis vanduo, apibrėžtas kiekybės rodikliais.

12. **Paviršinio vandens telkinys** – reljefo įdaba, nuolat arba laikinai užpildyta tekančiu arba stovinčiu vandeniu. Tai – upės, ežerai, tvenkiniai, kanalai ir kt.
13. **Paviršinis vanduo** – žemės paviršiumi tekančio arba žemės paviršiuje stovintio vanduo.
14. **Požeminio vandens išteklių** – žemės gelmėse esantis vanduo, apibrėžtas kiekybės rodikliais.
15. **Požeminio vandens telkinys** – sutartinėse žemės gelmių ribose esančios tuštumos, užpildytos vandeniu, kurio kiekis ir kokybė yra ištirti.
16. **Požeminis vanduo** – žemės plutos tuštumas užpildęs vanduo, kurį galima paimti.
17. **Tvenkinys** – upės vagoje arba žemės paviršiaus įdaboje, iškasoje, pylimų apsuptame plote įrengtas naudojant hidrotechnikos statinius vandens telkinys.
18. **Valstybinis vidaus vandenų fondas** – Lietuvos Respublikos teritorijoje esantys požeminio ir valstybei priklausantys paviršinio vandens telkiniai.
19. **Vandens išteklių** – konkrečioje teritorijoje (valstybėje, apskrityje, upės baseine ir kt.) paviršinio ir požeminio vandens telkiniuose (gelmėse) esantis vanduo, apibrėžtas kiekybės rodikliais.
20. **Vandens išteklių kadastras** – vandens telkinių oficialūs sąrašai su duomenimis apie šių telkinių ir juose esančių vandens išteklių savybes.
21. **Vandens išteklių monitoringas** – sistemingas paviršinio ir požeminio vandens kiekybės ir kokybės stebėjimas, savaiminių pokyčių ir antropogeninio poveikio įvertinimas ir prognozė.
22. **Vandens kokybė** – vandens savybių ir sudėties charakteristika, rodanti jo tinkamumą konkrečioms vandens naudojimo rūšims.
23. **Vandens kokybės normos** – valstybės institucijų patvirtintos leistinos ribinės telkinių vandens savybių ir sudėties charakteristikos atsižvelgiant į naudojimo paskirtį.
24. **Vandens naudotojai** – juridiniai ir fiziniai asmenys, imantys iš vandens telkinio vandenį arba išleidžiantys į gamtinę aplinką nuotekas, taip pat naudojantys vandens telkinį įvairioms reikmėms (hidroenergetikai, laivybai, žuvininkystei ir kt.).
25. **Vandens naudotojai abonentai** – juridiniai ir fiziniai asmenys, imantys vandenį iš komunalinio ar kitų vandens naudotojų vandentiekio arba išleidžiantys nuotekas į komunalinius ar kitų vandens naudotojų kanalizacijos tinklus.
26. **Vandens nuotėkis** – per tam tikrą laikotarpį upe ar kanalu nutekančio vandens kiekis.
27. **Vandens telkinio savininkas** – fizinis asmuo, kurio nuosavybė yra paviršinio vandens telkinys.
28. **Vandens telkiniai** – paviršinio arba požeminio vandens telkiniai (vidaus vandenys).
29. **Vandentiekis** – inžinerinių įrenginių kompleksas vandeniui išgauti, gerinti ir naudotojams tiekti.
30. **Vandenvietė** – teritorija, kurioje vandens tiekimo reikalams išgaunamas vanduo.
31. **Vandenvietės sanitarinė apsaugos zona** – saugoma apie vandenvietę teritorija, kuriai nustatytos žemės naudotojų veiklą ribojančios sąlygos.
32. **Vidaus vandenys** – visi Lietuvos Respublikos sausumos teritorijoje esantys paviršinio ir požeminio vandens telkiniai.

II SKYRIUS

VANDENS IŠTEKLIŲ NUOSAVYBĖ, NAUDOTOJŲ TEISĖS IR PAREIGOS

4 straipsnis. Vandens išteklių ir jų priklausomybė

1. Vandens išteklių yra Lietuvos Respublikos gamtos išteklių sudėtinė dalis. Juos naudojant turi būti laikomasi Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Aplinkos apsaugos, Žemės gelmių, šiame ir kituose įstatymuose bei teisės aktuose nustatytos tvarkos.
2. Lietuvos Respublikos vandens išteklius sudaro valstybinio vidaus vandenų fondo ir privačiuose telkiniuose esantys vandens išteklių.

5 straipsnis. Vandens telkiniai ir jų priklausomybė

1. Visi paviršinio vandens telkiniai, esantys Lietuvos Respublikoje, nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos Respublikos piliečiams ir valstybei.

2. Visi požeminio vandens telkiniai priklauso valstybiniam vidaus vandens fondui ir yra išimtinė valstybės nuosavybė.

3. Valstybinio vidaus vandenų fondo paviršinio vandens telkiniams priskiriama:

- 1) Kuršių marios;
- 2) upės su nuolatiniu vandens nuotėkiu, kurių baseino plotas ne mažesnis kaip 25 kv. km arba kurios jungia valstybiniam vidaus vandenų fondui priskirtus ežerus;
- 3) ežerai, kuriuos jungia valstybiniam vidaus vandenų fondui priskirtos upės, taip pat ežerai, Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos priskirti valstybiniam vidaus vandenų fondui;
- 4) potencialiai pavojingi tvenkiniai, kurių plotas didesnis kaip 5 ha arba patvankos aukštis didesnis kaip 3 m;
- 5) visi kiti neprivatūs vandens telkiniai;
- 6) 1-5 punktuose nenurodyti išimtinė nuosavybės teise valstybei priklausantys valstybinės reikšmės vidaus vandens telkiniai. Valstybinės reikšmės vidaus vandens telkinių sąrašą tvirtina Vyriausybė.

4. Šio straipsnio 3 dalies 2–4 punktuose nurodytų vandens telkinių nuosavybės forma gali būti keičiama tik šių telkinių grąžinimo privačion nuosavybėn atveju.

5. Vandens telkinių grąžinimo privačion nuosavybėn tvarką nustato kiti Lietuvos Respublikos įstatymai.

6. Ežerai ir tvenkiniai privatizuojami arba grąžinami keliems savininkams tik bendrosios nuosavybės teise Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

6 straipsnis. Vandens išteklių valdymo teisė

Vandens išteklius valdo Vyriausybė arba jos įgaliotos institucijos šio ir kitų Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

7 straipsnis. Vandens išteklių naudotojai

1. Vandens išteklių naudotojai yra juridiniai ir fiziniai asmenys, kurie:

- 1) Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka yra išsinuomoję paviršinio vandens telkinius konkrečiai naudojimo sričiai sutartyse nustatytais sąlygomis;
- 2) ima iš vandens telkinių vandenį arba išleidžia į gamtinę aplinką nuotekas;
- 3) naudoja vandens telkinius bei išteklius hidroenergetikos, laivybos, žuvininkystės tvenkinių reikmėms.

2. Vandens išteklių naudotojai taip pat yra juridiniai ir fiziniai asmenys, laisvai (be leidimo) naudojančys vandenį šio įstatymo 26 straipsnyje nurodytoms reikmėms.

8 straipsnis. Vandens išteklių naudotojų teisės

Juridiniai ir fiziniai asmenys, naudojančys vandens išteklius, turi teisę:

- 1) naudoti vandens išteklių įstatymų reglamentuoti veiklai;
- 2) disponuoti pajamomis, gautomis naudojant vandens išteklius;
- 3) įstatymų nustatytais atvejais ir sąlygomis arba suderinus su Vyriausybės įgaliotomis institucijomis leisti sutarties pagrindu naudoti vandens išteklius kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims.

9 straipsnis. Vandens telkinių savininkų teisės

1. Paviršinio vandens telkinių savininkas turi Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatytas savininko teises.

2. Savininkas turi teisę naudoti vandens išteklius įstatymų nustatyta tvarka ir nustatytais vandens naudojimo sąlygomis.

10 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių naudotojų pareigos

1. Valstybiniam vidaus vandenių fondui priskirtų vandens telkinių naudotojai bei privačių vandens telkinių savininkai privalo:

1) laikytis tvenkinių ir jų hidrotechnikos statinių priežiūros, remonto bei rekonstrukcijos reikalavimų, užtikrinti paviršinio vandens telkinių krantų stabilumą. Potencialiai pavojingų tvenkinių, jų hidrotechnikos statinių priežiūrą ir naudojimą nustato Potencialiai pavojingų įrenginių priežiūros įstatymas ir kiti teisės aktai;

2) pagal norminius reikalavimus įrengti vandenvietės griežto režimo sanitarinę apsaugos zoną ir atlikti jos priežiūrą;

3) pagal norminius reikalavimus įrengti paviršinio vandens telkinių pakrantės apsaugos juostas ir atlikti šių juostų bei apsaugos zonų priežiūrą;

4) be Aplinkos apsaugos ministerijos įgaliotos institucijos leidimo nekeisti ežerų bei tvenkinių vandens lygio, nedirbti upių gilinimo bei reguliavimo darbų, nevalyti dugno ir nekeisti krantų, nestatyti užtvankų ir kitų hidrotechnikos statinių;

5) taupiai naudoti vandenį, neviršyti nustatytų vandens naudojimo limitų bei į gamtinę aplinką išleidžiamų nuotekų ir teršalų normų;

6) nepažeisti vandens išteklių kitų naudotojų teisių, taip pat nedaryti žalos kraštovaizdžiui ir jo elementams (reljefui, dirvožemiui, augmenijai, gyvūnijai), žemės gelmėms, ūkiniam ir rekreaciniams bei kitiems objektams;

7) užtikrinti gyventojų teisę maudytis, girdyti gyvulius ar kitaip naudotis privačiais vandens telkiniais servitutu nustatyta tvarka;

8) tinkamai naudoti nuotekų valymo ir kitus turinčius poveikio vandenių būklei vandens ūkio inžinerinius įrenginius, gerinti jų naudojimo savybes;

9) nenaikinti vandens augalijos ir gyvūnijos;

10) neveisti ir neįveduoti be leidimo Lietuvos Respublikoje vandens gyvūnų ir augalų naujų rūšių;

11) nustatyta tvarka tvarkyti vandens naudojimo apskaitą, vykdyti monitoringą pagal Aplinkos monitoringo įstatymą;

12) laivybai priskirtuose vidaus vandens telkiniuose (keliuose) nevykdyti veiklos, galinčios sukelti pavojų laivybos saugumui arba vandens kelių būklei.

2. Paviršinių vandens telkinių savininkų pareigos visiškai arba iš dalies gali būti perduotos telkinio nuomininkui pagal sutarties sąlygas.

11 straipsnis. Servitutai

Juridiniai ir fiziniai asmenys gali verstis veikla, susijusia su vandens išteklių naudojimu ir apsauga, besiribojančioje su vandens telkiniu valstybinėje ar kitiems asmenims nuosavybės teise priklausančioje žemėje pagal žemės servitutus Žemės įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

III SKYRIUS VANDENS IŠTEKLIŲ IR TELKINIŲ NAUDOJIMO SRITYS

12 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių naudojimo sritys

1. Vandens ištekliai ir telkiniai gali būti naudojami gyventojams aprūpinti geriamuoju vandeniu, žmonėms gydyti, poilsiui, sportui, žemės ūkio, pramonės bei kitos ūkinės veiklos reikmėms, laivybai, hidroenergetikai, žuvininkystei, medžioklei, gaisrams gesinti, nuotekoms išleisti ir kitiems tikslams, jeigu to nedraudžia Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai.

2. Vandens išteklių ir telkinių naudojimo prioritėtinė sritis – aprūpinti gyventojus geriamuoju vandeniu.

13 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių naudojimas saugomose teritorijose

Vandens ištekliai ir telkiniai, esantys saugomose teritorijose, naudojami pagal šio įstatymo, Saugomų teritorijų įstatymo, saugomų teritorijų nuostatų, teritorinio planavimo dokumentų, kitų teisės aktų nustatytą apsaugos ir naudojimo režimą.

14 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių naudojimas gyventojams aprūpinti geriamuoju vandeniu

1. Gyventojų geriamojo vandens poreikiams tenkinti naudojami požeminio vandens ištekliai ir telkiniai, kurių vanduo atitinka Lietuvos Respublikos geriamojo vandens standartą arba tinka tokiam vandeniui paruošti.

2. Jeigu arti nėra požeminio vandens išteklių ir telkinių arba jų ištekliai riboti, geriamojo vandens poreikiams tenkinti gali būti naudojami atitinkamai paruošti paviršiniai vandenys.

3. Paviršiniai vandenys, jeigu jie atitinka higienos normas, gali būti naudojami požeminio vandens ištekliams papildyti.

4. Geriamąjį požeminį vandenį naudoti ne buities ar ne maisto pramonės reikmėms galima tik kai:

1) arti vandens naudotojo pakankamai nėra tinkamos kokybės paviršinio vandens, bet pakankamai yra geriamojo požeminio vandens;

2) vandens naudotojas suvartoja mažai vandens, o statyti paviršinių vandens telkinių vandentiekio tinklus ir įrenginius yra labai neekonomiška;

3) reikia gesinti gaisrus ar likviduoti kitas stichinių nelaimių pasekmes.

5. Organizacines ir teises prielaidas, garantuojančias gyventojų teisę vartoti geros kokybės geriamąjį vandenį, juridinių ir fizinių asmenų santykius, susijusius su geriamojo vandens gamybos, kokybės gerinimu, tiekimu, tiekimo sąlygų bei geriamojo vandens kokybės kontrole, nustato Geriamojo vandens įstatymas.

15 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių naudojimas žmonių gydymui ir profilaktikai

Žmonių gydymui ir profilaktikai vandens išteklių ir telkinių mineralinio vandens naudojimą nustato Geriamojo vandens ir Žemės gelmių įstatymai.

16 straipsnis. Vandens telkinių naudojimas poilsiui ir sportui

1. Valstybinėje žemėje esančius arba su ja besiribojančius paviršinio vandens telkinius gyventojų poilsiui, sportui priskiria apskričių viršininkai pagal teritorijų planavimo dokumentus.

2. Vandens telkiniuose plaukioti priemonėmis su vidaus degimo ir elektros varikliais leidžiama Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

3. Privačių vandens telkinių savininkai savo telkinius gali naudoti organizuotam poilsiui ir sportui be atskiro leidimo, jei tai neprieštarauja teritorijų planavimo dokumentams.

17 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių naudojimas žemės ūkio reikmėms

1. Vandens ištekliai ir telkiniai gali būti naudojami žemės ūkio reikmėms norint sudaryti optimalias sąlygas žemės ūkiui – sausinti ar drėkinti žemes.

2. Sausinant žemę, natūralios upių vagos bei ežerų vandens lygis nekeičiami. Reguluoti požeminio (gruntinio) vandens lygį, tvėnkinti upes, atstatyti buvusias užtvankas bei kitus hidrotechnikos statinius, valyti upių vagas, tvirtinti krantus ir dirbti kitus darbus galima tik Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo, kitų teisės aktų nustatyta tvarka, Aplinkos apsaugos ministerijos įgaliotai institucijai priėmus teigiamą sprendimą.

3. Vandens telkiniai žemės ūkio paskirties žemėje naudojami atsižvelgiant į teritorinio planavimo dokumentuose nustatytą žemės naudojimo tvarką.

4. Naudojant žemės ūkio reikmėms tvenkinių vandenį, turi būti laikomasi šio įstatymo 20 straipsnio reikalavimų.

5. Žemių sausinimą ir drėkinimą nustato Melioracijos įstatymas.

18 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių naudojimas pramonės bei kitos ūkinės veiklos reikmėms

Juridiniai ir fiziniai asmenys, kurie tiesiogiai naudoja vandens išteklius ir telkinius pramonės bei kitos ūkinės veiklos reikmėms, privalo laikytis nustatytų vandens naudojimo limitų, technologinių normų ir taisyklių, nuotekų užterštumo normų, įgyvendinti priemones naudojamo vandens kiekiui ir išleidžiamų nuotekų užterštumui mažinti – tobulinti gamybos technologiją, vandens tiekimo ir nuotekų valymo sistemas, diegti apytakines vandens tiekimo sistemas.

19 straipsnis. Vandens telkinių naudojimas laivybai

1. Juridiniai ir fiziniai asmenys, vandens telkiniuose naudojantys vandens transporto priemones, privalo garantuoti, kad vandens transporto priemonės neters vandens, neardys ir negadins hidrotechnikos statinių bei komunikacijų, nepadarys neigiamos įtakos vandens telkinio ekosistemai, nepažeis vandens telkinių kitų naudotojų teisių.

2. Vandens telkinių dugno valymo ir gilinimo darbai laivybos reikmėms atliekami pagal Aplinkos apsaugos ministerijos patvirtintas taisykles.

3. Laivybai tinkamų valstybinės reikšmės vidaus vandenų kelių sąrašą tvirtina Vyriausybė, o vietinės reikšmės ir perspektyvinių vidaus vandenų kelių sąrašus – Susisiekimo ministerija, suderinusi su Aplinkos apsaugos ministerija.

4. Vandens telkinių naudojimą laivybai nustato Vidaus vandenų transporto kodeksas.

20 straipsnis. Vandens telkinių naudojimas hidroenergetikai ir kitoms reikmėms, įrengus tvenkinius

1. Juridiniai ir fiziniai asmenys, naudojantys vandens telkinius hidroenergetikai ir kitoms reikmėms, įrengus tvenkinius, privalo laikytis tvenkinių naudojimo ir priežiūros taisyklių, vandens lygio svyravimo režimo, perleisti per hidrotechnikos statinius gamtosauginį debitą, tvarkyti per juos tekančio vandens apskaitą, prižiūrėti hidrotechnikos statinius, užtikrinti jų saugumą, imtis reikiamų priemonių erozijos procesams tvenkinių krantuose likviduoti, įrengti ir naudoti efektyvias žuvisaugos priemones.

2. Įrengiant hidroenergetikos ir kitoms reikmėms naujus tvenkinius bei rekonstruojant esamų tvenkinių hidrotechnikos statinių kompleksą, reikia garantuoti žuvų laisvą migraciją – Aplinkos apsaugos ministerijos nustatyta tvarka įrengti žuvų migracijos įrenginius.

3. Juridiniai ir fiziniai asmenys, įrengiantys hidroenergetikos ir kitoms reikmėms naujus tvenkinius, turi įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka atlyginti žemei, gamtai, melioracijos įrengimams, hidrotechnikos statiniams ir kitiems objektams padarytus nuostolius.

21 straipsnis. Vandens telkinių naudojimas žuvininkystei ir medžioklei

1. Žuvininkystei priskirti paviršinio vandens telkiniai skirstomi į kategorijas.

2. Paviršinio vandens telkinius žuvininkystės kategorijoms priskiria Aplinkos apsaugos ministerija.

3. Dirbtinių paviršinio vandens telkinių (melioracijos kanalų, žuvininkystės tvenkinių, kūdrų ir kt.) vandens kokybė turi būti tokia, kad nepakeistų telkinių, į kuriuos įteka, kategorijos.

4. Valstybinės reikšmės paviršiniai vandens telkiniai žuvininkystei nenuomojami. Kitų valstybinio vidaus vandenų fondo paviršinio vandens telkinių nuomos žuvininkystei bei leidimų žvejybai išdavimo tvarką nustato Vyriausybė.

5. Išnuomojant valstybinio vidaus vandenų fondo paviršinius vandens telkinius žuvininkystei, žemė po vandeniui neišnuomojama.

6. Juridiniai ir fiziniai asmenys, naudojantys žuvininkystei valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius, privalo įgyvendinti nuomos sutartyse arba leidimuose nustatytas žuvų išteklių apsaugos ir atkūrimo priemones žuvų išteklių naudotojų lėšomis.

7. Vandens telkinius galima naudoti medžioklei Lietuvos Respublikos įstatymų ir Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

22 straipsnis. Vandens telkinių naudojimas nuotekoms išleisti

Naudoti vandens telkinius buities, pramonės bei kitos ūkinės veiklos, kanalizacijos tinklų surenkamoms paviršinėms (lietaus) ir kitoms nuotekoms išleisti galima gavus Aplinkos apsaugos ministerijos įgaliotos institucijos sutikimą (leidimą) ir neviršijant išleidžiamų nuotekų, taip pat telkinių vandens kokybės normų, kurias tvirtina Aplinkos apsaugos ministerija suderinusi su Sveikatos apsaugos ministerija.

23 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių naudojimas priešgaisrinėms ir kitoms reikmėms

1. Gaisrams gesinti leidžiama naudoti visų vandens telkinių vandenį be atskiro leidimo, bet tik tiek, kiek reikia gaisrui užgesinti.

2. Priešgaisrinėms reikmėms skirti vandens telkiniai gali būti naudojami kitoms reikmėms, jeigu tai nepablogins gaisrų gesinimo sąlygų.

3. Vandens išteklių ir telkinių naudojimo kitoms šiame įstatyme nenumatytoms valstybinėms bei visuomeninėms reikmėms tvarką nustato Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai.

IV SKYRIUS

VANDENS IŠTEKLIŲ NAUDOJIMO VALSTYBINIS REGULIAVIMAS

24 straipsnis. Vandens išteklių naudojimo valstybinio reguliavimo sistema

1. Lietuvos Respublikos vandens išteklių naudojimą valstybės vardu reguliuoja Seimas, Vyriausybė, Aplinkos apsaugos ministerija, kitos valstybės, savivaldos institucijos pagal Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytą kompetenciją.

2. Valstybinę vandenų naudojimo ir apsaugos kontrolę vykdo Aplinkos apsaugos ministerija. Kitos valstybės institucijos vandenų naudojimą ir apsaugą kontroliuoja tiek, kiek tai susiję su Lietuvos Respublikos įstatymų ir Vyriausybės nutarimų joms priskirtomis funkcijomis.

25 straipsnis. Vandens išteklių naudojimo sąlygos ir leidimai

1. Vandens ištekliai gali būti naudojami laisvai (be leidimų) ir su leidimais.

2. Vandens išteklių laisvo naudojimo tvarką nustato šio įstatymo 26 straipsnis.

3. Leidimai naudoti vandens išteklius juridiniams ir fiziniams asmenims išduodami Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

4. Leidimai naudoti vandens išteklius neišduodami, jeigu nenumatomos priemonės, garantuojančios, kad vanduo bus naudojamas racionaliai, vandens telkiniai bus tinkamai apsaugoti nuo teršimo, bus tinkamos sąlygos vandens augalijai ir gyvūnijai, ir jeigu pažeidžiami kitų vandens naudotojų interesai.

5. Vandens naudotojas, pateikdamas duomenis leidimui naudoti vandens išteklius gauti, turi įvertinti ir nurodyti reikalingą naudotojams abonentams vandens kiekį, taip pat naudotojų abonentų išleidžiamų nuotekų kiekį ir užterštumą.

26 straipsnis. Laisvas vandens išteklių naudojimas

1. Privačių paviršinio vandens telkinių, per kuriuos neteka vanduo, savininkai laisvai gali naudoti vandens išteklius ne komercijos ir ne verslo tikslams.
2. Valstybinėje žemėje esančių arba su ja besiribojančių vandens telkinių vanduo teisės aktu nustatyta tvarka gali būti laisvai naudojamas poilsiui ir vandens sportui, persikelti per telkinį.
3. Prie laisvo vandens naudojimo taip pat priskiriamas šachtinių (kastinių) šulinių vandens naudojimas.
4. Laisvai plaukti plaukiojimo priemonėmis be vidaus degimo ir elektros variklių leidžiama visuose valstybiniuose ir privačiuose telkiniuose, per kuriuos teka vanduo, jei to neriboja kiti teisės aktai.
5. Laisvai naudoti vandenį leidimų nereikia.
6. Stichinei nelaimei likviduoti nelaimės teritorijoje visais atvejais leidžiama laisvai naudoti vandenį.

27 straipsnis. Vandens išteklių naudojimas su leidimais

1. Pagal gamtos išteklių naudojimo leidimų išdavimo tvarkos nustatytus kriterijus leidimą naudoti vandens išteklius privalo gauti juridiniai ir fiziniai asmenys, imantys iš paviršinio bei požeminio vandens telkinių vandenį arba išleidžiantys į gamtinę aplinką buitines, pramonės, kitos ūkinės veiklos bei paviršines (lietaus) nuotekas, taip pat naudojantys vandens telkinius laivybai, hidrotechnikos statinių (tvenkinių, hidroelektrinių ir kt.) reikmėms.
2. Leidimas imti paviršinį bei požeminį vandenį ir išleisti į gamtinę aplinką nuotekas išduodamas laikotarpiui iki 5 metų, o naudoti vandens telkinius laivybai, hidrotechnikos statinių reikmėms – ilgalaikis leidimas.

28 straipsnis. Leidimo naudoti vandens išteklius atnaujinimas, perleidimas ir panaikinimas

1. Leidimas naudoti vandens išteklius atnaujinamas jo savininko prašymu. Prašymas nustatyta tvarka pateikiamas Aplinkos apsaugos ministerijos įgaliotai institucijai.
2. Leidimo naudoti vandens išteklius savininkas gali perleisti leidimą kitam juridiniam ar fiziniam asmeniui. Perleidimą turi patvirtinti leidimą išdavusi institucija.
3. Leidimas naudoti vandens išteklius panaikinamas, jeigu nevykdomos leidime nurodytos sąlygos, viršijami nustatyti vandens naudojimo limitai, išleidžiamų į vandens telkinius nuotekų kiekiai ir kokybės rodikliai, jeigu leidimui gauti buvo pateikti neteisingi duomenys, taip pat jeigu prašo leidimo savininkas.
4. Leidimas naudoti vandens išteklius panaikinamas, jeigu tai būtina susidarius ypatingai ekologiškai situacijai. Tuo atveju leidimo savininkui dėl leidimo panaikinimo padaryta žala atlyginama Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.
5. Leidimas naudoti vandens išteklius netenka galios likvidavus juridinį asmenį arba nelikus leidimo savininko.

29 straipsnis. Vandens išteklių naudojimo ir apsaugos programos bei schemas

1. Vandens išteklių naudojimo ir apsaugos programos numato racionaliam vandens naudojimui ir apsaugai reikalingas priemonės ir tam tikslui reikalingas lėšas. Vandens išteklių naudojimo ir apsaugos programos gali būti rengiamos Lietuvos Respublikos teritorijai, apskričių bei savivaldybių teritorijoms, paviršinio vandens telkinių baseinams, taip pat atskiriems požeminio vandens horizontams.
2. Upių baseinams rengiamos vandens išteklių perspektyvinio naudojimo ir apsaugos schemas.
3. Valstybines vandens išteklių naudojimo ir apsaugos programas bei schemas tvirtina Vyriausybė Aplinkos apsaugos ministerijos teikimu.

30 straipsnis. Požeminio vandens išteklių paieškos, žvalgymo ir gavybos licencijavimas
Požeminio vandens išteklių paieškos, žvalgymo ir gavybos licencijavimo tvarką nustato Žemės gelmių ir Įmonių įstatymai.

V SKYRIUS VANDENŲ APSAUGA

31 straipsnis. Vandens išteklių ir telkinių apsauga nuo teršimo nuotekomis ir atliekomis

1. Išleisti nuotekas į gamtinę aplinką leidžiama tik tais atvejais, kai jų užterštumas neviršija Aplinkos apsaugos ministerijos patvirtintų užterštumo normų.

2. Draudžiama teršti vandens telkinių baseinus, ledo dangą buities, gamybos ir kitomis atliekomis, taip pat naftos produktais, nuodingaisiais chemikalais, trąšomis, radioaktyviosiomis ir kitomis kenksmingomis medžiagomis.

3. Draudžiama išleisti nuotekas į požeminius vandenis, požemines ertmes, karstines smegduobes.

4. Ledą galima naudoti, jei dėl to nesumažės to telkinio vandens išteklių atsargos ir nepablogės jo kokybė.

32 straipsnis. Gręžtinių šulinių tvarkymas

Gręžtiniai šuliniai turi būti sandarūs, o trykštantieji – su reguliuojamais įtaisais. Netinkami naudoti gręžtiniai šuliniai turi būti konservuojami arba likviduojami Aplinkos apsaugos ministerijos ir Lietuvos geologijos tarnybos nustatyta tvarka.

33 straipsnis. Vandens telkinių ir vandenviečių apsaugos zonos

1. Prie paviršinio vandens telkinių nustatomos pakrantės apsaugos juostos, o jeigu jie didesni, – ir apsaugos zonos. Apsaugos juosta zonoje yra apsaugos zonos sudėtinė dalis.

2. Geriamojo vandens vandenvietėms, pavieniams gręžtiniais ir šachtiniais šuliniais nustatomos sanitarinės apsaugos zonos ir juostos.

3. Apsaugos juostų ir zonų nustatymo ir priežiūros tvarką nustato Saugomų teritorijų įstatymas ir Vyriausybės arba jos įgaliotų institucijų patvirtinti teisės aktai.

4. Paviršinio vandens telkinių pakrantės apsaugos juostose draudžiama įrengti dirbtines kliūtis, trukdančias atlikti hidrografinio tinklo priežiūrą.

34 straipsnis. Ūkinės veiklos reguliavimas

1. Laivyba, elektros energijos gavyba, žuvininkystė ir kita ūkinė veikla bei naudingųjų iškasenų gavyba, dugno gilinimo, krantų sutvirtinimo ir kiti hidrotechninės statybos darbai vandens telkiniuose turi būti organizuojami ir atliekami taip, kad darytų mažesnę poveikį vandens kokybei, augalijai, gyvūnijai, krantų ir hidrotechnikos statinių pastovumui.

2. Ūkinės ar kitos veiklos objektų, galinčių turėti poveikio vandenų būklei, planavimo, projektavimo, statybos, rekonstravimo bei naudojimo metu turi būti numatomos ir įgyvendinamos priemonės, užtikrinančios racionalų vandens naudojimą, vandenų apsaugą, naudojamo vandens apskaitą, kitų vandens naudotojų teises.

3. Galinčių daryti poveikį vandens telkiniams ūkinės veiklos objektų projektavimo, statybos, rekonstravimo bei plėtimo, priėmimo naudoti ir naudojimo tvarką nustato Aplinkos apsaugos, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, kiti įstatymai ir teisės aktai.

4. Ūkinę veiklą vandens telkinių pakrantės apsaugos juostose ir apsaugos zonose bei vandens telkiniuose nustato Saugomų teritorijų įstatymas ir Vyriausybės patvirtinti teisės aktai.

5. Juridiniai ir fiziniai asmenys bet kokia ūkine veikla, galinčia neigiamai veikti vandens telkinių būklę ar jų vandens kokybę, gali verstis tik Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai

vertinimo įstatymo, kitų teisės aktų nustatyta tvarka, kai Aplinkos apsaugos ministerijos įgaliota institucija dėl to yra priėmusi teigiamą sprendimą, o minėti asmenys yra gavę leidimą naudoti vandens išteklius.

6. Požeminio gėlo ir mineralinio vandens vandenvietės turi būti naudojamos laikantis nustatyto režimo, užtikrinančio vandeningųjų sluoksnių apsaugą, kad vanduo neišsektų, nebūtų užterštas ir nepablogėtų jo kokybė.

7. Tvenkiniai, užtvenkti ežerai turi būti naudojami ir prižiūrimi pagal Aplinkos apsaugos ministerijos įgaliotos institucijos patvirtintas taisykles.

8. Ypač sausais metais, kai upių nuotėkis yra mažesnis, o ežerų ir tvenkinių vandens lygis žemesnis negu skaičiuotinos tikimybės metais, tvenkinių bei užtvenktų ežerų vandens išteklių naudojimas gali būti apribotas pagal tvenkinių ir užtvenktų ežerų naudojimo ir priežiūros taisykles.

9. Juridiniai ir fiziniai asmenys, kurių ūkinė veikla daro neigiamą poveikį vandens telkinių augalijai ir gyvūnijai, privalo Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka atlyginti padarytus nuostolius.

35 straipsnis. Veiklos, darančios poveikį vandenų būklei, ribojimas ir sustabdymas

Jeigu juridiniai ar fiziniai asmenys atlieka darbus (ūkinės ar kitos veiklos objektų statybos, plėtimo, rekonstravimo ir kt.) pažeisdami šio įstatymo nuostatas, teisės aktus ar leidime naudoti vandens išteklius nustatytas sąlygas, jei darbai daro neigiamą poveikį aplinkai, vandens telkiniams, kelia grėsmę žmonių sveikatai, gyvūnijai ar augalijai, šiuos darbus gali sustabdyti arba apriboti Aplinkos apsaugos ministerija ar Vyriausybės įgaliotos kitos institucijos.

36 straipsnis. Ūkinės veiklos objektų likvidavimas

Likviduojant ūkinės ar kitos veiklos objektus, turi būti įvertintas vandens telkiniams bei vandens kokybei šių objektų padarytas neigiamas poveikis ir numatytos bei įgyvendintos priemonės vandens kokybei pagerinti iki nustatytų normų, vandens telkiniui sutvarkyti bei žalingiems padariniams pašalinti Lietuvos Respublikos įstatymų bei teisės aktų nustatyta tvarka.

37 straipsnis. Apsauga nuo vandens žalingo poveikio

1. Vandens telkinių ir žemės savininkai bei naudotojai turi saugoti, kad dėl jų ūkinės veiklos vanduo nepadarytų žalos: neužlietų, nepatvindytų, neišgriautų krantų ir apsauginių pylimų, hidrotechnikos bei kitų statinių, kad neužpelkėtų žemės, nesusidarytų dirvų erozija, griovų arba nuošliaužų.

2. Ekstremaliomis sąlygomis dėl vandens kilusios gaivalinės nelaimės ir jų padariniai likviduojami Vyriausybės nustatyta tvarka.

VI SKYRIUS

VANDENS IŠTEKLIŲ APSKAITA IR MONITORINGAS

38 straipsnis. Valstybinė vandens naudojimo apskaita

1. Vandens naudotojai, kurie nuosavais įrenginiais iš vandens telkinių ima vandenį arba į gamtinę aplinką išleidžia nuotekas, ir vandens naudotojai abonentai nustatyta tvarka privalo teikti vandens naudojimo statistinius duomenis Aplinkos apsaugos ministerijos įgaliotai institucijai.

2. Statistinių duomenų pateikimo tvarką nustato Aplinkos apsaugos ministerija, suderinusi su Statistikos departamentu.

3. Paimamo bei naudojamo vandens ir į gamtinę aplinką išleidžiamų nuotekų apskaitos tvarką nustato Aplinkos apsaugos ministerija.

39 straipsnis. Valstybinis vandens išteklių kadastras ir duomenų registras

1. Valstybinis vandens išteklių kadastras yra Valstybinio gamtos išteklių kadastro sudėtinė dalis. Vandens išteklių kadastras rengiamas Vyriausybės nustatyta tvarka pagal jos patvirtintus nuostatus.

2. Valstybinis vandens išteklių kadastras rengiamas valstybės lėšomis.

3. Valstybinio upių, ežerų ir tvenkinių kadastro rengimą koordinuoja Aplinkos apsaugos ministerija, o Valstybinio požeminio vandens kadastro – Lietuvos geologijos tarnyba.

4. Duomenys apie išduotus leidimus naudoti vandens išteklius, šių leidimų pakeitimus, pratęsimus, panaikinimus registruojami registre, kurį tvarko Aplinkos apsaugos ministerija. Vandeniui tiekti įrengtų gręžtinių šulinių registrą tvarko Lietuvos geologijos tarnyba.

5. Vandens paėmimo, naudojimo ir nuotekų kiekio bei kokybės rodiklių kaupimo tvarką nustato ir duomenis tvarko Aplinkos apsaugos ministerija.

6. Valstybiniame vandens išteklių registre ir kadastre sukaupta informacija Vyriausybės nustatyta tvarka gali būti vieša arba neskelbtina.

7. Juridiniai ir fiziniai asmenys privalo Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka nemokamai teikti Valstybinio vandens išteklių kadastro tvarkytojui duomenis įtraukti į kadastrą.

40 straipsnis. Vandens išteklių monitoringas

Paviršinio ir požeminio vandens išteklių monitoringas yra aplinkos monitoringo dalis. Aplinkos monitoringą nustato Aplinkos monitoringo įstatymas.

VII SKYRIUS ATSAKOMYBĖ UŽ VANDENS ĮSTATYMO PAŽEIDIMUS

41 straipsnis. Atsakomybė už pažeidimus

Fiziniai asmenys pagal Lietuvos Respublikos įstatymus traukiami drausminėn, administracinėn ar baudžiamojon atsakomybėn, jeigu:

- 1) naudoja vandens išteklius be leidimo, kai leidimas yra reikalingas;
- 2) pažeidžia hidrografinių, hidrologinių, ichtiologinių draustinių režimą;
- 3) patvirtina projektinius dokumentus, kuriuose nėra numatyta vandens telkiniams bei ištekliams neigiamą poveikį mažinančių priemonių, jei tai turėjo būti numatyta;
- 4) neįgyvendina valstybinėse vandens išteklių naudojimo ir apsaugos programose, schemose arba leidimuose naudoti vandens išteklius numatytų vandenssaugos priemonių;
- 5) ūkinės ar kitokios veiklos objektus, galinčius daryti poveikį vandens ištekliams ir telkiniams, stato, rekonstruoja, atiduoda bei priima naudoti pažeisdami teisės aktų nustatytą tvarką;
- 6) vandens telkinius arba jų baseinų teritorijas teršia nuotekomis viršydami teršiančių medžiagų normatyvus, taip pat reglamentuojančių dokumentų nustatytus normatyvus, vandenį teršia termiškai;
- 7) vandens telkinius arba jų baseinų teritorijas viršydami normatyvus teršia buitines, gamybos bei kitomis atliekomis ar atmatomis, naftos produktais, trąšomis, nuodingaisiais chemikalais, radioaktyviosiomis ar kitokiomis vandenims kenksmingomis medžiagomis;
- 8) pažeidžia vandens telkinių ar vandenviečių vandens apsaugos režimą;
- 9) pažeidžia vandens telkinių ar vandenviečių apsaugos juostų arba zonų režimą, šiukšlina paviršinio vandens telkinių pakrantes;
- 10) pažeidžia vandens naudojimo apskaitos, išleidžiamo vandens kokybės nustatymo, nuotekų valymo įrenginių, hidrotechnikos statinių, tvenkinių naudojimo ir priežiūros taisykles;
- 11) gadina hidrotechnikos statinių įrenginius ar įtaisus, savavališkai atlieka hidrotechnikos darbus;
- 12) nepaiso informacijos apie vandens išteklių naudojimą ir apsaugą teikimo nustatytos tvarkos arba informaciją nuslepia, nepateikia, iškraipo;

13) kliudo vykdyti valstybinę vandens išteklių naudojimo ir apsaugos, hidrotechnikos statinių priežiūros kontrolę, nepaiso kontroliuojančių pareigūnų teisėtų nurodymų;

14) padaro kitokių vandens naudojimo ar apsaugos teisės aktų pažeidimų, už kuriuos pagal Lietuvos Respublikos įstatymus gali būti traukiami atsakomybėn.

42 straipsnis. Neteisėta veika padarytos žalos atlyginimas

1. Juridiniai ir fiziniai asmenys, neteisėta veika užteršę vandenį ar padarę kitokią žalą vandens ištekliams ar telkiniui, privalo atlyginti žalą ir atkurti vandens būklę iki reikiamos kokybės, likviduoti vandens telkinyje neteisėtos veikos neigiamas pasekmes.

2. Pažeidus šį įstatymą padaryta aplinkai žala apskaičiuojama pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos patvirtintą skaičiavimo metodiką.

3. Reikšti pretenzijas ir teikti ieškinius dėl neteisėta veika padarytos žalos atlyginimo turi teisę:

- 1) vandens naudotojas ir vandens telkinio savininkas;
- 2) Aplinkos apsaugos ministerijos įgaliota institucija, kai žala yra padaryta valstybės interesams.

VIII SKYRIUS FINANSINĖS NUOSTATOS

43 straipsnis. Mokesčiai

Juridiniai ir fiziniai asmenys už naudojimąsi vandens ištekliais ir jų teršimą moka mokesčius pagal Mokesčių už valstybinius gamtos išteklius, Mokesčių už aplinkos teršimą įstatymus ir kitus teisės aktus.

44 straipsnis. Vandens tiekimo ir nuotekų valymo išlaidų kompensavimas

Vyriausybė įstatymų nustatyta tvarka gali juridiniams ir fiziniams asmenims kompensuoti vandens tiekimo, taip pat nuotekų valymo įrenginių statybos, naudojimo ir priežiūros išlaidas, jeigu šie įrenginiai pastatyti už valstybės ar visuomenės lėšas.

45 straipsnis. Valstybės parama

1. Vyriausybės nustatyta tvarka valstybės parama gali būti teikiama subsidijomis bei lengvatinais kreditais iš valstybės biudžeto ir Valstybinio gamtos apsaugos fondo juridiniams ir fiziniams asmenims, kurie į gamybą ar kitoje veikloje diegia naujas technologijas, procesus, įrenginius, leidžiančius iš esmės sumažinti vandens naudojimą arba vandens teršimą.

2. Valstybės parama taip pat gali būti teikiama juridiniams ir fiziniams asmenims, kurie vykdo vandens išteklių naudojimo ir apsaugos perspektyvius tyrimus.

IX SKYRIUS PASienio VANDENS TELKINIŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

46 straipsnis. Pasienio vandens telkiniai

Pasienio vandens telkiniai ir juose esantys vandens ištekliai naudojami bei verčiamasi ūkine veikla, galinčia turėti neigiamos įtakos šiems telkiniams bei vandens ištekliams, laikantis ratifikuotų Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių.

47 straipsnis. Tarptautinės sutartys

Jeigu ratifikuotos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys numato kitokias nuostatas negu šis įstatymas, taikomos tarptautinės sutarties nuostatos.

**X SKYRIUS
BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS**

48 straipsnis. Kodekso pripažinimas netekusiu galios

Lietuvos Respublikos vandens kodeksą (Žin., 1972, Nr. 36-290; 1973, Nr. 3-23; Nr. 9-67; 1980, Nr. 9-111; 1984, Nr. 34-391; 1987, Nr. 36-429) pripažinti netekusiu galios.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS